

רישום לא חינוכי

קיבוצים נהגו לרשום כעובדי הוראה במשרד החינוך חברים שמשכורתם (בגלל גילם והוותק שלהם) הייתה גבוהה מן המשכורת של "העובד האמיתי" • בעקבות מחלוקת עם עוזבת גדות, נקבע פסק בורר עקרוני ותקדימי: הקיבוץ ישלם לעוזבת את הפנסיה המגיעה לה, בהתאם לדרגה המתאימה ולא על-פי "החישוב הקיבוצי" • וגם: הבורר קבע כי העוזבת אינה צריכה להחזיר לקיבוץ את כספי "קרן ההשתלמות"

אריק בשן

מחלוקת עם צאת חבר מהקיבוץ אינן דבר חדש. לעיתים, מי שהיו עד אתמול "חברים" – ולא רק בהגדרה פורמאלית – הופכים לאויב מר מצדו האחר של המתנס. מתחשבים עמם עד דק, מתקזזים עד האגורה האחרונה, האתמול כאילו נמחק.

עם עזיבתה של שמחה אדוריאן את גדות, התגלעה מחלוקת רחבה. אחרי שלוש שנות חברות, חישוב המחשבים, זכאית אדוריאן לדמי עזיבה בסך כולל של 80,292 ש"ח. אלא שהתחייבויותיה, לטענת הקיבוץ, עמדו על סך של 188,901 ש"ח, כך שלאחר ניכוי דמי העזיבה היא נותרה חייבת 108,629 ש"ח – לקיבוץ, כמובן.

בשבוע שעבר, בעקבות בוררות בין הצדדים, ולאחר שסירבו לסיים את הפרשה במהלך של פשרה, הכריע הבורר – עקרונית ותקדימית – בסוגיה שניצבה בפניו. היה זה בורר רשות השיפוט הארצית של

ההסתדרות, עו"ד ר"ד נתן ברון, והוא הפך את תחשיב הקיבוץ על פניו. עקב כך ייאלץ הקיבוץ, ככל הנראה, להעביר לחשבון הבנק של חברתו לשעבר כספים בהיקף שעשוי להגיע למאות אלפי ש"ח. יש להניח שלפני כן יעשה כל מאמץ משפטי למתן את רוע הגזירה.

רישום "קיבוצי" במשרד החינוך

שמחה אדוריאן (56) הגיעה לגדות בשנת 1971, כמורה חיילת. משנת 1974 הייתה לחברה מן המניין, עד שנת 2004. במשך כל חייה כבוגרת עסקה בהוראה ובהנחיית בוגרים במסגרת משרד החינוך ומסדות אחרים: קרוב לעשרים שנה בגן ילדים, אחרי כן בבית הספר המרכזי, ובמקביל גם במכי"ל תל-חי. אדוריאן עמדה בחובתה להעביר את משכורתה לקופת הקיבוץ וקיבלה את זכויותיה כחברה (דיוור, מזון, תקציב וכו'). כאשר הגיע מועד ה"גירושין" מהקיבוץ, הוצגו לפניה כל ההתחשבנויות: כאשר עברה במכללת תל-חי הופקדו עבורה כספים בקרן השתלמות בסכום כולל של כ-77 אלף ש"ח, השייכים לקיבוץ. גם כאשר פוטרה מהמכי"ל, ללה, עוד בהיותה חברה, לא העבירה לגדות את פיצויי הפיטורין, כ-60 אלף ש"ח. וזה לא הכול: כאשר שהתה בחופש מיוחדת מהקיבוץ, טרם עזיבתה, עשתה שימוש חורג בכרטיס אשראי של הקיבוץ וללא אישור, בסך 51 אלף ש"ח. סכומים אלה – טען הקיבוץ, באמצעות בא כוחו, עו"ד עומר כהן – הוצאו מהקופה הציבורית בניגוד

בניגוד לפסיקות בעבר, בבתי משפט כמו גם בבוררות, לפיהן נתבע 'עובד חוץ' חבר קיבוץ להעביר ליד הקיבוץ את קרן ההשתלמות שלו, פוסק ד"ר ברון כי להחזיר כספים אלה ליד הקיבוץ

לתקנון ("כל חבר קיבוץ... מוסר לקיבוץ את כל ההכנסות והנכסים הנמצאים ברשותו או המגיעים לידיו מכל מקור שהוא...") ועל כן דינם להתקזז מדמי העזיבה.

לא זה מה שחשב בא כוחה של אדוריאן, עו"ד אורי גלבוץ. בכתב ההגנה, ובתביעה שכנגד, העלה בשם מרשתו את הטענות הבאות: היות שקרן ההשתלמות נועדה אך ורק לקידומה האישי של אדוריאן מבחינה מקצועית, לא חלה עליה החובה להעבירה לקיבוץ. כך גם פיצויי הפיטורין מהמכללה מגיעים לה אישית. הקיבוץ שגה, לטענתו, בחישוב דמי העזיבה, שלטענת מרשתו אמורים להגיע לסך של 181 אלף ש"ח. ולא רק זאת: אדוריאן ניצלה רק פעם אחת שבתון הניתן כדיון לעובדי חינוך אחת לשבע שנים, ומן הדין ששאר הזכות הכספית, שלא נוצלה בעניין זה – תעבור לידה; היא גם מימנה בעצמה קורסים מקצועיים של כ-43 אלף ש"ח בש"ע שהעלותם הייתה אמורה ליפול על הקיבוץ; וקיים, כמובן, פדיון ימי החופש שלא נוצלו, ושעבורם שולם לקיבוץ סכום כולל של 35 אלף ש"ח.

אבל כל זה מחוויר אל מול הפנסיה. במהלך השנים הרבות בהן שימש כעובדת מן המניין במשרד החינוך, טענה אדוריאן, לא רשם אותה הקיבוץ כ"עובדת" אלא העדיף לרשום עובדות אחרות, ותקנות יותר, שהכנסתן גבוהה יותר. "מדיניות" זו, טענה, פגעה קשות בזכויות הפנסיה הפרטית שלה, שכן במשרד החינוך נרשמו לזכותה רק 5.9 שנות עבודה, למרות שהועסקה במקצועה במשך 19 שנה.

גדות (הבריכה). "יש לנו ביקורת, שתמצא ביטוי בהליכים משפטיים מתאימים" צילום: אפי שריר

בהחלטתו פוסק הבורר, ד"ר ברון, כי על אדוריאן להשיב לקיבוץ את הכספים שהוציאה בכרטיס האשראי, וכן את פיצויי הפיטורין ממכללת תל-חי. הוא רוחה את תביעתה כי על הקיבוץ לשלם תמורת ימי חופש שלא ניצלה בעת היותה חברה, ואפילו מקבל את חישוב דמי העזיבה של הקיבוץ בעניינה (כ-80 אלף ש"ח).

לעומת זאת, התווה החלטותיו כיוון שונה בשאלות קרן ההשתלמות והפנסיה: בניגוד לפסיקות בעבר – בבתי משפט כמו גם בבוררות – לפיהן נתבע "עובד חוץ" חבר קיבוץ להעביר ליד הקיבוץ את קרן ההשתלמות שלו, פוסק ד"ר ברון כי ב"תיק" שלפניו אין חובה להחזיר

עו"ד אורי גלבוץ: 'הקיבוצים יצטרכו מעתה לדווח' אמת 'למוסדות המדינה'

כספים אלה ליד הקיבוץ. "קרן ההשתלמות נועדה לשפר את יכולותיה ואת השכלתה של הנתבעת", הוא קובע, "...הנתבעת לא זכתה לשבתונים כמקובל אצל עובדי הוראה, היא מימנה מכיסה קורסים והשתלמויות במהלך השנים".

קשה ומחמירה עוד יותר פסיקתו בעניין תגמולי הפנסיה: "הוכח ללא ספק", הוא כותב, "שבקיבוץ גדות היה נוהג לרשום כעובד די הוראה במשרד החינוך אנשים שמשכורתם – בגלל גילם והוותק שלהם – הייתה גבוהה מן המשכורת שהייתה צריכה להיות משול-

מת לנתבעת, שהייתה צעירה וללא ותק מספיק... אני סבור שההתנהגות בנושא זה לא הייתה ראויה, בלשון המעטה". לדבריו, אפילו משרד החינוך היה שותף ל"הסדר כזה", דבר המהווה "התנהגות שלטונית בעייתית ביותר", התנהגות הקיבוץ בעניין זה נראית כ"חמורה ביותר במישור הציבורי, מאחר שיש כאן חשש להטעיה במטרה לקבל סכומים בדרך לא ראויה מן הקופה הציבורית (משרד החינוך)".

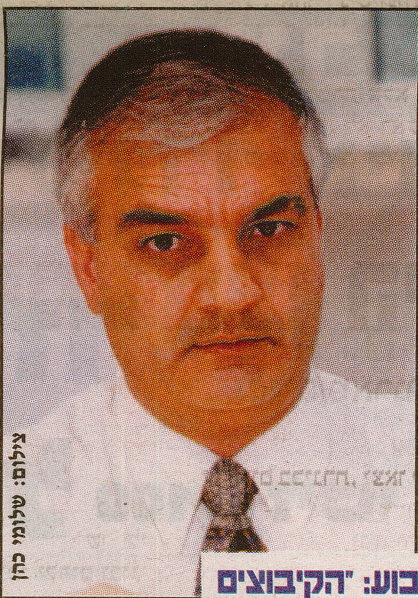
בסיפא של דבריו קובע ד"ר ברון כי על הקיבוץ לדאוג שלטובעת תשלום פנסיה עבור 19 שנה, כשהמשכורת הקרבת לצורך החישוב תהיה של עובד הוראה עם 19 שנות ותק, בהתאם לדרגה המתאימה של עובד הוראה בהשכלתה של התובעת ובמצבה המשפחתי. הוא מורה לצדדים להגיע להסכם ביניהם עד תחילת אוגוסט השנה, ולא – יחליט הוא בעניין. עד אז הוא מצווה כי הקיבוץ יממן את הוצאות הבוררות ושכר הטרחה, בסכום של 25 אלף ש"ח.

השלכה על כל הקיבוצים

בשני הצדדים סבורים כי תוצאות הבוררות הן תקדימיות. בשניהם מסכימים שלאישיות הבורר נודעה השפעה רבה, אולי רבה מדי. ד"ר ברון, שבעבר היה עיתונאי ב"דיעות אחרונות", שאינו זוכה ל"חיבוק" מהצד הקיבוצי – דווקא אהוד על הטענות שמנגד ובא כוחה, עו"ד

גלבוץ סבור שזו "החלטה אמיצה של משפטן היודע את התורה". לפסק, הוא אומר, תהיה השלכה על כלל התנועה הקיבוצית בשני מישורים: "הקיבוץ צים יצטרכו מעתה לדווח ריווחי אמת למוסדות המדינה דינה במגוון נושאים, כמו פנסיה (בעיקר של מורים ואחיות), ביטוח לאומי ומס הכנסה, ולא – יצטרך כו לשלם מחיר על כך". במישור השני, למרות שעו"ד גלבוץ טוען כי קרן ההשתלמות שייכת עקרונית לקיבוץ – במקרה זה, הוא אומר, היה צריך להעמיד מידה לרשות החבר "מסירת בות של מניעת הפליה, נוהג, תקנון ומטרה. לכן אני שמח שתביעתנו התקבלה".

עו"ד עומר כהן ("שלמה כהן ושות'"), בא כוח גדות, מציע להמתין לפני שחוגגים. עדיין, הוא סבור, אין מדובר בהחלטה חלוטה. "רכיב הפנסיה נתון לפירושים שונים, ותורצת ההחלטה בעניין עשויה להיות אחרת ממה שהדברים נראים", הוא אומר ומוסיף: "יש לנו ביקורת, שתמצא ביטוי בהליכים משפטיים מתאימים ולא מעל דפי העיתון. נעיר רק, כי לשיטתנו מבטאת ההחלטה חוסר הבנה בכל הכרוך במנגנון הקצבאות המגדיות לחבר העובד את הקיבוץ. היא יוצרת הפליה לרעת חברים אשר לא עבדו מחוץ לקיבוץ טרם עזיבתם".

צילום: שלומי כהן